

Η μαία στο χθες και στο σήμερα*

Δέσποινα Χανιωτάκη, Μαία

* Από την ομιλία – χαιρετισμό στο "7ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Μαιών", το Μάιο του 1996 στα Χανιά της Κρήτης.

Το υψηλότερο προνόμιο μα και η μεγαλύτερη ευθύνη της γυναίκας είναι ότι αποτελεί τη φωλιά της ζωής, το ιδανικό όργανο της δημιουργίας. Έτσι, η εξαίσια ώρα, όπου μια καινούργια ζωή έρχεται στον κόσμο, γίνεται μυστήριο, που τελείται κάτω από τον ίσκιο κάποιας θεϊκής παρουσίας. Μιας παρουσίας που, κοντά στη γυναίκα τη συγκλονιστική στιγμή του τοκετού, γίνεται ο καλός άγγελος, η αληθινή ιέρεια και συμπαραστάτης στην τόσο μεγάλη όσο και ωραία περιπέτειά της.

Δεν είναι τυχαίο, που η σοφή επιλογή και αξιολόγηση των αρχαίων Ελλήνων είχε θεοποιήσει τη Μαία. Ούτε είναι τυχαίο, που ο αυστηρός ιουδαϊκός νόμος εξαιρούσε από την "Αργία του Σαββάτου" την εργασία της.

Την παρουσία της και την εξέλιξή της μπορούμε να ανιχνεύσουμε σε μυθικές εποχές και περασμένους αιώνες.

Ο Όμηρος, στην "Οδύσσεια", αναφέρει τη Μαία – κόρη του Άτλαντα και της Πλειόνης – ως τη μεγαλύτερη από τις επτά Πλειάδες.

Η "πονοδότρα" Ειλειθυία, θεά του τοκετού, κόρη του Δία και της Ήρας, γεννήθηκε σ' ένα σπήλαιο στην Αμνισό της Κρήτης, όπου ήταν και ο κυριότερος τόπος λατρείας της. Αυτό το σπήλαιο το αναφέρει ο Όμηρος: **"Στήσε δε εν Αμνισώ όθιτε σπέος Ειλειθυίας"**.

Ο Πausανίας: **"Κρήτες δε χώρα της Κνωσίας, εν Αμνισώ νομίζουσι γενέσθαι**

Ειλειθυίαν", και ο Στράβων: **"Μήνω δε τησίν επινειώ χρήσασθαι τω Αμνισώ όπου τω της Ειλειθυίας ιερόν"**.

Πρέπει να πω, ότι αυτό το σπήλαιο υπάρχει και σήμερα στην ίδια περιοχή, λίγο έξω από το Ηράκλειο, με την τοπωνυμία "Νεραϊδόσπηλος". Έχουν δε βρεθεί πολλά αρχαιολογικά ευρήματα, απομεινάρια από τη λατρεία της θεάς.

Στη Βίβλο αναφέρεται ότι στον τοκετό της Ραχήλ παραστάθηκε μαία. Από τη θεϊκή και μυθική της καταγωγή, μέχρι σήμερα, πέρασε από πολλά στάδια και πολλές δοκιμασίες. Κατέβηκε από το θεϊκό θρόνο, πολεμήθηκε, κατατροπώθηκε, ανέβηκε ψηλά, έπεσε χαμηλά, όμως, ποτέ δεν πέθανε.

Κυρίες και Κύριοι,

Το θέμα που έχω την τιμή να αναπτύξω είναι: **"Η μαία στο χθες και στο σήμερα"**. Η ιστορική της αναδρομή είναι μεγάλη. Έτσι, θα περιοριστώ σε λίγα στοιχεία, σημαντικά κατά τη γνώμη μου, όσον αφορά στην εμπειρική μαία – μαία του χθες – και την επιστημονικά καταρτισμένη – μαία του σήμερα – στα ελληνικά δεδομένα.

Ξέρουμε πια ότι, είτε ως θεά είτε ως θνητή, γεννήθηκε με τη γέννηση του κόσμου. Τη γέννησε η ανάγκη για επείγουσα, σοβαρή βοήθεια και συμπαράσταση στον τοκετό. Όλο αυτό το μυστήριο, των πόνων και της γέννησης του ανθρώπου,

δημιούργησε την ανάγκη για ένα βοηθό, ένα σύμβολο, που δεν θα μπορούσε να είναι ένα τυχαίο πρόσωπο, αλλά μια γυναίκα σοφή, που νά 'χει την πείρα της γέννας, δηλαδή να μην είναι στείρα, να είναι ικανή, δραστήρια και ασυνήθιστης εξυπνάδας.

Έτσι γεννήθηκε η μαία

Για πολλούς αιώνες, η γυναικεία ανατομία, η εγκυμοσύνη, η διαδικασία του τοκετού και οι μέθοδοι βοήθειας ήταν προβλήματα, που την απασχολούσαν αποκλειστικά.

Τον 17ο αιώνα παρουσιάζεται ο άνδρας μαιευτήρας να ελέγχει την πρακτική μαιευτική. Γρήγορα άρχισε να συκοφαντεί τη δουλειά της και να τη συσχετίζει με μαγεία, δεισιδαιμονία και άγνοια. Πολλές μαίες – μάγισσες διώχτηκαν ή κήκαν ζωντανές.

Ουσιαστικό ρόλο στην εξέλιξη της έπαιξε η πρόοδος της ιατρικής επιστήμης, που γεννήθηκε από τη διάνοια και τη φιλοσοφία του ανθρώπου. Η τέχνη της μαίας έμεινε κτήμα της παράδοσης, αλλά το ανδρικό ερευνητικό πνεύμα, στηριζόμενο σ' αυτή την παράδοση και την πείρα της μαίας, δημιούργησε την πρόοδο της επιστήμης.

Σταθμός στο επάγγελμα στάθηκε η ηρωική μορφή της Florence Nightingale, που ύστερα από τον Κριμαϊκό πόλεμο ίδρυσε την περίφημη "Σχολή Νοσοκόμων" στο Λονδίνο, και επηρέασε αποφασιστικά όχι μόνο τη μορφή και την οργάνωση των νοσοκομείων, αλλά το ήθος και την κατάρτιση των μαιών, που από τότε άρχισαν να αποκτούν κύρος.

Στην Ελλάδα και ειδικά στην ύπαιθρο τους τοκετούς εκτελούσαν οι εμπειρικές

ή πρακτικές μαίες, που για πολλά χρόνια, με πρωτόγονα μέσα, κάτω από δύσκολες συνθήκες, χωρίς καμιά βοήθεια ή κρατική παροχή, ξεγεννούσαν τις γυναίκες, προσφέροντας πραγματικά κοινωνική υπηρεσία.

Η σεβαστή παρουσία της δίπλα στη γυναίκα, ως δεύτερη μάνα και στήριγμα – από την κύηση μέχρι τα σκαλιά της εκκλησίας για να πάρει την καθιερωμένη ευχή – ήταν μια μεγάλη αποστολή.

Κάποτε, σ' ένα ορεινό χωριό ένα μικρό κοριτσάκι ακολούθησε τη μητέρα του σ' ένα σπίτι, στο οποίο είχε πεθάνει μια γριά μαμή. Το χαμηλό δωμάτιο, που πήγαν, είχε κλειστά πορτοπαράθυρα, γιατί είχε πολύ κρύο, αλλά ήταν πλημμυρισμένο από το φως πλήθους αναμμένων κεριών. Κάθε γυναίκα, που ερχόταν αποτίοντας φόρο τιμής, άναβε τόσα κεριά όσος και ο αριθμός των παιδιών, που τής είχε ξεγεννήσει η γριά. Έκανε μετάνοια μπροστά στη νεκρή και της φιλούσε τα χέρια.

Το παιδί παρακολουθούσε αυτή τη μυσταγωγία και εντυπωσιαζόταν με το διαφορετικό αριθμό κεριών που άναβε κάθε μια, με την κατάνυξη και το σεβασμό που της έδειχναν, σαν να είχε πεθάνει κάποια αγία. Η μητέρα, φεύγοντας, εξήγησε στο παιδί της τι συνέβαινε και, πριν φτάσουν στο κατώφλι του σπιτιού τους, το παιδί τραβώντας το φουστάνι της της είπε: "Μάνα, όταν μεγαλώσω μαμή θα γίνω!".

Μ' αυτή τη μικρή ιστορία θέλω να πω, ότι οι μαίες αυτές είχαν μια ξεχωριστή θέση, ειδικά στη μικρή κοινωνία του χωριού, γιατί ακριβώς ήταν απαραίτητες και γιατί ο τοκετός, τότε, δεν ήταν μια εύκολη ιατρική περίπτωση, όπως – ευτυχώς – έχει εξελιχθεί σήμερα.

Τις περισσότερες φορές ήταν μια φοβερή δοκιμασία. **"Ελοίμην αν τρίς παρ' ασπίδαν τυχείν ή άπαξ τεκείν"** (Θα προτιμούσα να πάω σε τρεις πολέμους παρά

μια και μόνη φορά να γεννήσω) είπε ο Ευριπίδης. Σήμερα, αν αναλογιστούμε τους κινδύνους του τοκετού σε περασμένες εποχές και τη μεγάλη μητρική και βρεφική θνησιμότητα, θα συμφωνήσουμε ότι δεν είναι ρητορικό σχήμα ο λόγος του αρχαίου τραγικού.

Μέσα σ' αυτές τις δυσκολίες, δεν υπήρχαν ούτε κλινικές και γιατροί, ούτε εργαλεία, ούτε γάντια και φάρμακα και ο επιλόχειος πυρετός ήταν μάστιγα για πολλά χρόνια.

Πώς γινόταν ο τοκετός;

Η γυναίκα καθόταν σε μια ειδική καρέκλα και η πρακτική μαμή, σταυροπόδι μπροστά της, της άλειφε με λάδι τα γεννητικά όργανα, για να διευκολύνει τάχα τη δίοδο του εμβρύου. Η επίτοκος κρατούσε μια εικονίτσα της Παναγίας, γιατί κι' αυτή έζησε το δράμα του τοκετού, αβοήθητη, κατά τη διάρκεια της πορείας προς τη Βηθλεέμ. Έτσι, ήλπιζε στη μεσιτεία προς το γιό της η γυναίκα που γεννούσε.

Δεν έλειπαν και οι κάθε λογής προφυλάξεις: Μια φωτιά έκαιγε συνεχώς για να δίνει δύναμη. Αναμμένα κάρβουνα σε κεραμίδι ή μαγκάλι μεταφέρονταν στο κατώφλι της πόρτας. Όποιος έμπαινε, δρασκελίζε πάνω από τη φωτιά, γινόταν αγνότερος και δεν προκαλούσε άθελά του κακό στη γυναίκα, που επρόκειτο να γεννήσει.

Με την ιστορία της μαιευτικής της νεότερης Ελλάδας πρέπει να συνδέσουμε και τις "Σχολές Μαιών". Πρώτος, ο καθηγητής Νικόλαος Κωστής ίδρυσε το 1833 την πρώτη "Σχολή Μαιών", με πρωτόγονα όμως μέσα και χαμηλή ποιότητα γυναικών, που ήθελαν να σπουδάσουν. Η ριζι-

κή αλλαγή έγινε λίγο πριν από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, το 1936. Τότε ιδρύεται η ιδιωτική σχολή "Βιργινία Σκυλίτση", στο μαιευτήριο "ΜΑΡΙΚΑ ΗΛΙΑΔΗ", με δωρεά της Έλενας Βενιζέλου. Στη συνέχεια, η κρατική σχολή "Βασίλισσα Φρειδερίκη", στο μαιευτήριο "ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ", και ύστερα από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο η κρατική σχολή Θεσσαλονίκης.

Στις σχολές αυτές, που ήταν ενσωματωμένες με τα μαιευτήρια, εισήγοντο κορίτσια – απόφοιτες Γυμνασίου, τότε – με αυστηρή επιλογή και αξιολόγηση και αποφοιτούσαν, ύστερα από τέσσερα χρόνια σπουδών, επιστήμονες, εφάμιλλες με τις μαιές των μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών.

Οι απόφοιτες διορίζονταν από το κράτος στα νεοσύστατα αγροτικά ιατρεία, στις μαιευτικές κλινικές των γενικών νοσοκομείων, στους υγειονομικούς σταθμούς, και εργάζονταν ιδιωτικά σε μαιευτικά κέντρα ή ιατρεία. Με την καθιέρωση των παραπάνω, ο θεσμός αυτός της "πρακτικής" εκποπίζεται και παύει δια νόμου οριστικά.

Όταν άρχισε η λειτουργία των αγροτικών ιατρείων κανείς δεν φανταζόταν την τεράστια σημασία, την ευεργετική επίδραση και την κυριολεκτικά σωτήρια αποστολή τους, για τη βελτίωση και ανύψωση του επιπέδου του αγροτικού πληθυσμού. Ξέρουμε, όλοι, πόσο υπέφεραν τα χωριά μας από την έλλειψη του γιατρού, της μαιάς – νοσοκόμου και από την εκμετάλλευση διαφόρων πρακτικών γιατρών.

Οι επιστήμονες μαιές σπάνιζαν αρχικά, γιατί αφενός ήταν λίγες και αφετέρου γιατί προτιμούσαν – για λόγους άνετης διαμονής – τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Έτσι, η υπηρεσία στην ύπαιθρο έγινε υποχρεωτική, θεσμοθετημένη με νόμο, και για την απόκτηση άδειας ασκήσεως του επαγγέλματος έπρεπε να υπάρχει τριετής προϋπηρεσία στην ύπαιθρο.

Τα αγροτικά ιατρεία, αρχικά, στεγάζονταν σ' ένα όσο το δυνατό κατάλληλο σπίτι και οι τοκετοί εκτελούνταν με επιστημονικά δεδομένα.

Η μαία στην αρχή – λόγω του νεαρού της ηλικίας της – αντιμετώπισε δυσπιστία, ενώ η πρακτική μαμή εθεωρείτο έμπειρη, μεγάλη, δυνατή, καπάτσα. Γρήγορα, όμως, κέρδισε τις εντυπώσεις.

Πρωταρχικός ρόλος της η διαφώτιση, που αποτελεί τη σπονδυλική στήλη της προσπάθειας για την προστασία της μητρότητας και την καταπολέμηση της μητρικής και βρεφικής θνησιμότητας.

Η έγκυος του χωριού όχι μόνο έχει, τις περισσότερες φορές, άγνοια των στοιχειωδών κανόνων υγιεινής, αλλά – το χειρότερο – είναι ποτισμένη με τις διάφορες προλήψεις και συνήθειες, από τις οποίες δύσκολα αποσπάται.

Για να αποβάλλει αυτές τις συνήθειες, και να μάθει να εφαρμόζει η επαρχιώτισσα ό,τι σωστό και υγιεινό χρειάζεται, η μαία αφιέρωσε πολύ χρόνο, επανάληψη, επιμονή και υπομονή. Είχε να παλέψει με την παραδοσιακή κούνια, την αναχρονιστική και επικίνδυνη φασκιά, το αλάτι και τον καφέ, που έβαζαν στο παιδί μόλις γεννιόταν, και πολλά άλλα, που για να τα αντιμετωπίσει χρειαζόταν ζωηρή φαντασία και επιδεξιότητα.

Έτσι, αντιμετώπισε θαρραλέα και χωρίς σοβαρές συνέπειες όλες τις επικίνδυνες και ανθυγιεινές συνθήκες, που επικρατούσαν γύρω από την επίτοκο της επαρχίας. Η μαία είναι η πρώτη, που θα έρθει αντιμέτωπη με το γυναικολογικό καρκίνο και θα διαφωτίσει τον αγροτικό πληθυσμό για την ανώδυνη και σωτήρια κυτταρολογική εξέταση "κατά Παπανικολάου".

Στις μαιευτικές κλινικές των επαρχιακών νοσοκομείων η παρουσία της είναι καθοριστική. Οι μαίες, που ασκούν το λειτούργ-

γημά τους εκεί, είναι οι εκπαιδευμένες και έμπειρες βοηθοί των γιατρών.

Όμως, εδώ υπάρχουν προβλήματα. Από αριθμητικής πλευράς οι μαιευτήρες είναι τόσο λίγοι, που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις μιας κλινικής.

Τις περισσότερες φορές ο ένας και μοναδικός μαιευτήρας έπρεπε να είναι και στην ιδιωτική του κλινική και η μαία ερχόταν αντιμέτωπη με σοβαρά περιστατικά, που έπρεπε να έχει δυνατή κρίση και πολλές γνώσεις και πείρα για να τα βγάλει πέρα.

Από το νόμο, τα απαράβατα όρια του επαγγελματικού της περιεχομένου – ήταν και είναι πάντα – η παρακολούθηση της φυσιολογικής εγκυμοσύνης, η εκτέλεση του φυσιολογικού τοκετού, η νοσηλεία και η παρακολούθηση της φυσιολογικής λοχείας. Πέρα από αυτά τα όρια, κάθε ενέργεια και δράση είναι ασυγχώρητη πράξη.

Εντούτοις, είναι η μοναδική βοήθης του γιατρού στις απλές έως και πολύ σοβαρές γυναικολογικές επεμβάσεις, αντιμετωπίζει περιστατικά δυσκολότερα και επεμβαίνει εκεί που δεν της επιτρέπεται και που δεν γίνεται να περιοριστεί στα όριά της.

Όταν κάποτε – ως εκπρόσωπος του εφετειακού Συλλόγου Χανίων, μαζί με την τότε πρόεδρο του Συλλόγου Αθηνών – εξέθεσα αυτές τις καταστάσεις στον τότε υπουργό Κοινωνικών Υπηρεσιών, οι απαντήσεις που πήρα με προβληματίσαν περισσότερο από πριν.

Του ανέφερα ένα απλό παράδειγμα – αυτό της δακτυλικής αποκόλλησης πλακούντα – που είναι ιατρική επέμβαση, όταν δηλαδή αιμορραγεί η γυναίκα και δεν υπάρχει γιατρός – δεδομένου ότι έχει προηγηθεί φυσιολογική έξοδος του εμβρύου – τί γίνεται; Η απάντηση του υπουργού ήταν η εξής: **"Αν η γυναίκα πάθει κάτι και την επέμβαση την έχει κά-**

νει η μαία, θα διωχθεί ως υπεύθυνη. Αν πάθει κάτι, γιατί η μαία δεν έκανε αυτή την επέμβαση, πάλι θα διωχθεί. Να φροντίσεις – μού λέει ο υπουργός διπλωματικά – να πάνε όλα καλά, είτε με τη βοήθεια του γιατρού είτε με τη δική σου".

Η μαία στο επαρχιακό νοσοκομείο βιάδιζε σ' ένα τεντωμένο σχοινί και έπρεπε να ισορροπεί, για να μπορεί να προχωρεί. Δεν παύει, όμως, κι' εδώ ποτέ να μην επιτελεί την ίδια αποστολή. Να μην υπηρετεί το ρόλο της, που είναι μεγάλος, γιατί παρά την επιστημονική αξία του γιατρού, αυτή έρχεται σε αμεσότερη επικοινωνία με την επίτοκο, μπαίνει στην ανήσυχη καρδιά της, της συμπαραστέκεται σε όλα τα στάδια της κυοφορίας και στο αποκορύφωμα της συγκλονιστικής δημιουργίας.

Η διαρκώς εξελισσόμενη επιστήμη, παράλληλα με τη συνεχή εξέλιξη του ρόλου και της προσφοράς της μαίας στην επιστήμη και στην κοινωνία, προϋποθέτουν και απαιτούν ανάλογη αναπροσαρμογή στην εκπαίδευση, στην επαγγελματική αποκατάσταση και στις συνθήκες εργασίας. Η εκπαίδευση που παρήχθη στις σχολές, που ήταν προσαρμοσμένες στα νοσοκομεία, σήμερα παρέχεται από τα ΤΕΙ, ως τριτοβάθμια εκπαίδευση σε δύο τμήματα: ένα στην Αθήνα και ένα στη Θεσσαλονίκη.

Παράλληλα, από το 1981 επιτρέπεται και στην Ελλάδα η άσκηση του μαιευτικού επαγγέλματος από άνδρες μαιευτές, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις και περιορισμούς. Έτσι, το μοναδικό καθαρά γυναικείο επάγγελμα, μέχρι τότε, παίρνει στους κόλπους του – με χαρά και αγάπη – τον άνδρα συνάδελφο.

Η εκπαίδευση των μαιών/μαιευτών στα ΤΕΙ διαρκεί 7 εξάμηνα και οι απόφοιτοι εργάζονται στις ίδιες θέσεις, όπως είχα προαναφέρει, αλλά με εντελώς διαφοροποιημένους ρόλους και άλλες συνθήκες.

Οι μαιευτήρες αυξήθηκαν αλματωδώς και καλύπτουν πλήρως όλες τις ανάγκες. Ειδικά, μετά τη σύσταση του ΕΣΥ, οργανώθηκαν τόσο τα νοσοκομεία όσο και τα κέντρα υγείας, ούτως ώστε γιατροί όλων των ειδικοτήτων προσφέρουν τις υπηρεσίες τους με εξειδικευμένο προσωπικό σε ασθενοφόρα, για άμεση μεταφορά στα μεγάλα κέντρα και εργαστηριακό και ακτινολογικό εξοπλισμό στη διάθεσή τους.

Μέλη αυτών των μονάδων είναι οι μαίες/μαιευτές. Στα νοσοκομεία συνεργάζονται με τους μαιευτήρες και οποιαδήποτε πράξη γίνεται κάτω από απόλυτη ιατρική κάλυψη. Σήμερα, οι μαίες/μαιευτές, τοποθετημένοι μέσα στην ελληνική κοινωνία σ' ένα ρόλο τόσο χρήσιμο, υπεύθυνο και επίμοχθο, διάγουν και εργάζονται κάτω από συνθήκες, που οπωσδήποτε δεν συγκρίνονται μ' αυτές των παλαιότερων.

Δεδομένου, μάλιστα, ότι και οι γυναίκες διαθέτουν πια ψυχολογική ωριμότητα και ενημέρωση, ο δε τρόπος που βιώνουν το γεγονός της εγκυμοσύνης εκτιμάται και υπολογίζεται στη συνεργασία της με το γιατρό της.

Παράλληλα με την εξέλιξη της επιστήμης εξελίσσεται και η τεχνολογία. Υπάρχει πλήθος από φόρμουλες και μηχανές, που όμως η γυναίκα δεν βρίσκεται στο έλεός τους. Υπάρχει, όπως υπήρχε πάντα, ενδιαφέρον, τρυφερότητα, ζεστασιά και ανθρωπιά.

Η λέξη "ΜΗΤΕΡΑ" συγκινεί και συγκινούσε ανέκαθεν όλους, από τους μαθητευόμενους μέχρι τον καθηγητή.

Μαίες – Μαιευτές

Είμαστε τυχεροί, γιατί – μέσα από τη χαρά της προσπάθειας, που μας αφήνει η κάθε γέννα – αισθανόμαστε ότι ζούμε τη χαρά από πολλές ζωές, όσες είναι αυ-

τές, που μεσολαβήσαμε με τη βοήθεια του Θεού και της επιστήμης να φανερωθούν.

Πρέπει να είμαστε περήφανοι, που σπουδάσαμε αυτό το επάγγελμα. Ένα επάγγελμα, που είναι λειτούργημα, γιατί έχει ταχθεί στην εξυπηρέτηση ενός ιερού σκοπού: τη φροντίδα της μητέρας και του παιδιού, την πηγή της ζωής και την ίδια τη ζωή.

Έχουμε χρέος να τους εξασφαλίσουμε τους καλύτερους όρους υγείας, γι' αυτό δεν έχουμε το δικαίωμα να είμαστε μέτριοι. Πρέπει να υπερέχουμε για να διακριθούμε, πρέπει να υπερέχουμε για να φτάσουμε στους στόχους μας και να υπηρετήσουμε αυτό το σκοπό. Πρέπει να μπορούμε μπροστά, μέσα στην επιστήμη, μέσα στη γνώση. Οι σπουδές μας δεν σταματούν με τη λήψη του διπλώματος. Δεν μας το επιτρέπουν ούτε οι καιροί ούτε η ιστορία μας.

Απευθύνομαι στους νέους:

Εσείς που πήρατε τη σκυτάλη από τις παλαιότερες, που με στοιχειοδέστατα

μέσα σήκωσαν το βάρος και συνάμα και ιδιόμορφες αντιλήψεις και αντιδράσεις της επαρχίας, έχετε να κάνετε πολλά. Υπάρχουν άλυτα προβλήματα και άλλα που δημιουργούνται. Υπάρχουν κενά σ' όλους τους τομείς της εργασίας σας και καλείστε να επαγρυπνείτε. Να έχετε πλήρη επίγνωση της αποστολής σας και του ρόλου σας απέναντι στην επιστήμη, την κοινωνία και τον κλάδο σας.

Να τιμάτε κάθε προηγούμενο επίτευγμα, που απέβλεπε στην οργάνωση και άνοδο του κλάδου, ώστε να μπορείτε να ανταποκριθείτε στην ελληνική πραγματικότητα και να συμπορευθείτε με τα διεθνή δεδομένα. Ο δρόμος είναι μπροστά.

Αποκτήστε γνώσεις, για υπεύθυνη, ανθρώπινη, δυνατή προσωπικότητα. Αποκτήστε γνώσεις, για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σας γι' αυτό το λειτούργημα, που είναι τόσο όμορφο και τόσο παλιό όσο ο κόσμος, κάντε το ομορφότερο, γιατί θα ζήσει όσο και ο κόσμος.

Σας ευχαριστώ

Έλεγχος της εμβρυϊκής υγείας Ερωτήματα και πιθανές απαντήσεις

Ιωάννης Βαρβαρίγος, Ιωάννης Σοφατζής, Ίων Κωτούλας*, ΓΠΝ – Μαιευτήριο
"ΕΛΕΝΑ ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ"

* Αφιερώνεται στον Ίωνα Κωτούλα, που έφυγε πρόσφατα τόσο γρήγορα από κοντά μας.

Η κύηση θεωρείται ότι εξελίχθηκε φυσιολογικά, όταν εκ των υστέρων διαπιστώνεται ότι η ενδομήτρια ανάπτυξη του εμβρύου ήταν κανονική, ο τοκετός εξελίχθηκε χωρίς επιπλοκές στις 40 εβδομάδες κύησης και δεν διαπιστώθηκαν βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες ή και μακρο-

πρόθεσμες δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία του νέου οργανισμού.

Αντίθετα, κύσεις αυξημένου κινδύνου θεωρούνται οι κύσεις στις οποίες υπάρχει ιστορικό προηγούμενης κύσεως με προβληματικό αποτέλεσμα, παθολογική κατάσταση της εγκύου ή και του εμβρύου